

50 JAAR STATUUT:

EEN KRONIEK VAN KANSEN EN GEMISTE KANSEN

Ir. G.R.Wawoe

I. INLEIDING

Wat mochten de burgers van de Nederlandse Antillen en Suriname verwachten van de autonomie die, zoals in 1954 werd aangekondigd, heil zou brengen? Het koloniaal bestuur had tot dan toe betekend dat de beslissingen over het lot van land en volk van de Antillen in Den Haag werden genomen, waarbij de politieke elite vanuit de Koloniale Raad, waarvan de meeste leden benoemd waren door de Gouverneur, slechts een beperkte marge had om mee te besturen. De Gouverneur was oppermachtig en besliste in bijna alle belangrijke zaken naar eigen inzicht. Formeel was het de Minister van Koloniën van wie hij opdrachten kreeg, in feite had de Gouverneur veel ruimte om zelf te beslissen.¹

Bij de discussies over het Statuut overheersen veelal de staatsrechtelijke aspecten, waarbij de nadruk ligt op de bevoegdheden van de regeringen van de drie landen en vooral op de ruimte, die al dan niet bestaat voor de Koninkrijksregering om in te grijpen in het bestuur van de landen overzee. Het Statuut wordt verschillend beleefd door de politici en de burgers, voornamelijk door uiteenlopende ambities van de politieke elite en de behoeften van burgers. Waar de eersten gestreden hebben voor een grotere armslag bij bestuur, waren de prioriteiten van het volk welzijn, welvaart, goed bestuur, democratische vrijheden, de wens in een stabiele omgeving te kunnen leven, garantie tegen willekeur en bescherming tegen geopolitieke risico's. Terugblikkend kan geconstateerd worden dat het Statuut veel ruimte heeft geboden aan de landen om hun interne zaken te regelen, maar dat aan de behoeften van de burgers niet altijd prioriteit is gegeven. Door de jaren heen is ook weinig aandacht besteed aan wat het Statuut in feite kon betekenen voor het Koninkrijk.

Zo komt het, dat allengs een aantal mythen is ontstaan omtrent het Statuut. Mythen die vaak als oneliners worden geponeerd in discussies over de relatie en over de mogelijkheden en onmogelijkheden om actie te ondernemen.

Veel voorkomende mythen spreken van inflexibiliteit van het Statuut dat te weinig ruimte zou bieden voor aanpassing van de relatie tussen de landen aan gewijzigde omstandigheden. Of dat het Statuut bedoeld zou zijn als een aflopende zaak gericht op het bereiken van onafhankelijkheid van de landen in de West. Ook dat het Statuut na 50 jaar verouderd zou zijn, of dat het Statuut gewijzigd moet worden bij een verdieping van de relatie met Europa. Zeer hardnekkig zijn de mythen dat het ontbreken van een koninkrijksparlement ('democratisch deficit') inspraak door de Antillen en Aruba zou verhinderen en dat de autonomie verkregen door het Statuut het hoogste goed is "dat ten koste van alles moet worden verdedigd".

---

¹ Zo kon Gouverneur Wouters bij het begin van de Tweede Wereld Oorlog besluiten om Joodse vluchtelingen uit Europa toegang te weigeren, ondanks de andere inzichten over deze zaak van de Nederlandse regering in Londen.

Een aantal percepties die de beleving van het Statuut over de afgelopen periode heeft beïnvloed wil ik hier aan de orde stellen. Merkwaardig genoeg blijken deze percepties een prominente rol te spelen bij de huidige discussies over het Statuut.

Ik geef u hierna een overzicht van factoren die de totstandkoming van het Statuut hebben beïnvloed, hoe het Statuut de eerste jaren na de totstandkoming op de Antillen werd ervaren en twee voorbeelden van de situatie uit de praktijk. Daarna een algemene evaluatie van het functioneren van de afgelopen jaren, waarna ik zal ingaan op een aantal zaken die het functioneren van de relaties binnen het Koninkrijk had, dan wel zou kunnen, verbeteren. Aan het eind komen enkele conclusies, die een bijdrage kunnen leveren aan de discussie.

II HET STATUUT IS NIET TOT STAND GEKOMEN NA EEN STRIJD VOOR ONAFHANKELIJKHEID NOCH TEN GEVOLGE VAN EEN VOLKSBEWEGING

Terugkijkend op de situatie rond het totstandkomen van het Statuut kan nu geconcludeerd worden, dat er sprake was van zeer verschillende uitgangspunten en doelstellingen om bepaalde resultaten te bereiken. Bovendien overschaduwde de mislukte Overeenkomst van Linggadjatti² met voormalig Nederlands Indië de onderhandelingen. De Nederlandse onderhandelaars hinkten op meerdere gedachten en opereerden daarom minder effectief. Enerzijds waren zij zich ervan bewust, dat de belofte in de beroemde rede van Koningin Wilhelmina, 6 december 1942, een uitgangspunt moest vormen voor wat uiteindelijk met de koloniën zou moeten worden overeengekomen. Aan de andere kant was het ook duidelijk dat Nederland, bij nader inzien, tijdens de echte onderhandelingen niet alle controle en macht uit handen wilde geven.

In de Surinaamse en Antilliaanse delegaties was sprake van onenigheid over de te bereiken resultaten en er was achterdocht jegens elkaar, terwijl de Antilliaanse delegatie bovendien gebonden was aan een strikt mandaat van de Staten van de Nederlandse Antillen. Ook een grote rol speelden hier, toen al, de aspiraties van Aruba om een status gelijkwaardig aan die van het eiland Curaçao te krijgen.

Bij sommige delegatieleden speelde de gedachte van ‘uit elkaar gaan’. Men wilde vooral zeker stellen, dat de mogelijkheid daartoe niet zou worden beknot. Dit is voor de Antilliaanse delegatie enigszins bevreemdend. Immers, de peiling, uitgevoerd op initiatief van het koloniaal gezag in 1944³, liet duidelijk zien dat de verbondenheid met het Koninkrijk een prioriteit was. Dit ondanks het feit, dat de (zeer beperkte) ‘groep van prominente en deskundig geachte Curaçaoënaars’ die mocht participeren, zich wel uitsprak voor meer zeggenschap in het eigen bestuur.⁴

De onderlinge verhoudingen tussen Nederland en de West waren al bij de ondertekening van het Statuut niet optimaal. De sfeer was gespannen vanwege de teleurstelling in de West over het feit dat het resultaat sterk afweek van de oorspronkelijk overeengekomen uitgangspunten. Ik refereer hier aan het eerdere document van het Concept Rijks Grondwet, dat in 1948 tijdens

---

² 25 maart 1947. Wat toen in de onderhandelingen was bereikt voor een nieuwe relatie met het toenmalige Nederlands Indië bleek uiteindelijk ontoereikend voor de regering van Indonesië.

³ Vijf jaar voor het algemeen kiesrecht werd ingevoerd.

⁴ Ook de enquête in 1946 door de Commissie De La Try Ellis (ref. : *Ki sorto di Reino?* – Gert Oostindie en Peter Verton – Den Haag 1998, pag. 25) bevestigde deze gevoelens van het volk. Alle latere peilingen onder het volk tot de dag van vandaag gaven **als** resultaat, dat de landen niet onafhankelijk willen worden.

de Rondetafelconferentie was opgesteld.⁵ Daarin immers was nevenschikking van de landen van het Koninkrijk, in plaats van een hiërarchie, overeengekomen. Reeds bij de slotakte van de onderhandelingen werd dan ook door de Antilliaanse delegatie de hoop en verwachting uitgesproken dat spoedig bijstelling zou plaatsvinden van de teksten in het Statuut.

De delegatie van de Antillen ging om pragmatische redenen akkoord met de voorstellen. In feite kregen de Antillen immers al meer armslag en bevoegdheid dan zij op dat moment wellicht aankonden. De delegatie handelde bovendien namens een zeer kleine groep: de politieke elite. Buiten deze kleine groep bestonden er nauwelijks ambities bij de bevolking richting een grotere zelfstandigheid voor interne aangelegenheden. Het volk was méér geïnteresseerd in de ‘geborgenheid’ die de band met Nederland gaf.⁶ De ‘gewone’ Antillianen zouden van die grotere armslag voor het bestuur immers ook niet profiteren. Wat hen betreft zou het koloniaal bestuur hooguit vervangen worden door de ‘blanke families’, die tot dan de elite hadden gevormd op de Antillen, bestaande uit voornamelijk afstammelingen van de zogenaamde ‘blanke protestanten’. De aarzeling die heerste bij een gedeelte van de middenklasse kwam waarschijnlijk voort uit de vrees dat hun positie wel eens zou kunnen verslechteren als de overheid aangestuurd zou worden door deze politici van eigen bodem, die deels nakomelingen waren van de ‘shons’.⁷ De emancipatie van de slaven in 1863 had tenslotte tot ver in de 20ste eeuw geen wezenlijke veranderingen tot gevolg in de structuur van de maatschappij.⁸ Een opmerkelijke aarzeling kwam uit de hoek van de Missie. Bij de leiding van de in 1936 op Curaçao opgerichte Katholieke Volkspartij waren er twijfels, onder andere over de snelle invoering van het algemeen kiesrecht. Zouden de nieuwe kiesgerechtigden, die weinig scholing en politiek inzicht hadden, wel in staat zijn de juiste keuze te maken voor zichzelf en voor het land?⁹

Kortom, het tijdperk van het Statuut had duidelijk een complexe en moeizame start.¹⁰

III DE PRAKTIJK VAN HET STATUUT

Dezelfde euforie die verondersteld kon worden bij de emancipatie van de slaven in 1863, werd ook nu weer door de plechtigheden en feestelijkheden, bijeenkomsten en redevoeringen bij de ondertekening van het Statuut opgeroepen. Net zoals bij de ex-slaven, die na de feestelijkheden bij de emancipatie terugkeerden naar dezelfde materiële situatie van voor hun vrijlating, veranderde er voor het grootste gedeelte van het Antilliaanse volk weinig door de invoering van het Statuut. Het feit dat de vroegere kolonie nu de zeer begeerde autonomie

---

⁵ Concept Rijks Grondwet beoogde de vorming van een ‘nieuw-Koninkrijk’ dat een afzonderlijk rechtspersoon is en de in staatsrechtelijk gelijke positie verkerende landen overkoepelt. Het nieuwe Koninkrijk heeft een eigen kas, eigen inkomsten, eigen begroting, eigen Koninkrijksorganen zijnde een Rijksregering, een Rijksraad, een Rijkshof en een Rijksparlement. (Ref. Van Helsdingen, *Het Statuut van het Koninkrijk* p. 30 en verder).

⁶ *Ki Sorto de Reino / Knellende Koninkrijksbanden*, Gert Oostindie en Inge Klinkers, Amsterdam University Press, 2001.

⁷ Voormalige landheren en slaveneigenaren, maar nog steeds een beleefdheidsvorm bij het aanspreken van personen

⁸ Referentie H. Hoetink, *Het patroon van de oude Curaçaose samenleving*, De Wit N.V., Aruba.

⁹ De cynici onder ons zouden ongetwijfeld beweren, dat nu, na 50 jaar Statuut, vastgesteld kan worden dat deze aarzeling niet geheel ongegrond is geweest. Maar dan gaat men toch voorbij aan de geweldige ontwikkelingen, die de eilanden hebben meegemaakt mede door de veranderingen ten gevolge van het Statuut. Hier moeten wij voornamelijk denken aan de toegang tot educatie, de politieke emancipatie van het volk en het ontstaan van een redelijk omvangrijke middenklasse. Een groot gedeelte van deze vooruitgang moet overigens geschreven worden op het conto van de RK missie en de protestantse zending. De angst was ongetwijfeld ook mede ingegeven door de dreiging van een versnelde secularisatie, die zich toen reeds begon af te tekenen.

¹⁰ Hierbij is wellicht van toepassing het Japanse gezegde: “Als je bij het aantrekken van een lang kleed het eerste knoopsgat mist dan komt het nooit tot een goed einde.”

had, betekende dat de politieke elite nu meer armslag had gekregen. De positie van de Gouverneur was aanzienlijk afgezwakt en die van de volksvertegenwoordiging versterkt. De werkelijke invloed van de burgers op het bestuur van het land bleef in de praktijk zeer beperkt. Waar zij tot voor kort afhankelijk waren van een koloniaal bestuur, waren zij nu afhankelijk van de politieke elite.¹¹ Het is de vraag of, gezien het verloop van de geschiedenis sinds 1954, door de politieke elite de noden van het volk als hoogste prioriteit werden beschouwd, dan wel de verdediging van de autonomie ten opzichte van Nederland.

In dit opzicht kwam de autonomie op het juiste moment om een nieuwe afhankelijkheid te creëren bij de bevolking, die in deze periode te maken kreeg met de massaontslagen bij de olieraffinaderijen ten gevolge van de automatisering in deze industrie. Velen konden aankloppen bij hun wijkleiders en politieke partijen, die het patronagesysteem, waarmee de bevolking reeds bekend was, konden voortzetten. Door gunsten uit te delen waartoe ‘de politiek’ nu in staat was vanwege de autonomie voor interne zaken, kon men kiezers aan zich binden. Er ontstond een nieuwe afhankelijkheidsrelatie voor een groot gedeelte van het volk. Dit verschijnsel versnelde de secularisatie, die zich al in de eerste helft van de eeuw begon af te tekenen. En het is mede hierdoor dat de Katholieke Volkspartij steeds minder kon rekenen op de steun en stem van de overwegend katholieke bevolking, waarvan de eerdere generaties zoveel te danken hadden aan de inspanningen van de missie. De politieke elite, die meer armslag had gekregen en die eenmaal gekozen de vrije hand had in het besturen, bewaakte angstvallig de nieuw verkregen rechten.

Het gevoel steeds op de vingers te worden gekeken door Nederland en het bewustzijn dat Nederland nog steeds als koloniale macht aanwezig was, bepaalden de defensieve houding van Antilliaanse politici ten opzichte van het moederland. Daar komt bij, dat in werkelijkheid de relatie zich ontwikkelde van een van zekere ‘gelijkwaardigheid’, zoals de preambule van het Statuut suggereerde, tot een van afhankelijkheid toen de noodzaak van financiële ondersteuning ontstond, ten gevolge van de economische crisis eind jaren 50. In de loop der tijden is de financiële dimensie en de financiële afhankelijkheid van het moederland, die geleidelijk aan meer trekken kreeg van ontwikkelingssamenwerking, steeds meer de relatie tussen het moederland en de Nederlandse Antillen gaan bepalen.

Terwijl de politici in een voortdurende staat van onderhandeling waren over bevoegdheid en machtsverdeling, verlangde het volk naar een ‘stabiele situatie’ waarbij Nederland vooral als vangnet werd en wordt gezien. In eerste instantie vooral als een ‘sociaal vangnet’, financierder van de investeringen in infrastructuur en budgetcompensatie,¹² maar later ook als de stabiliserende factor op geopolitiek gebied.¹³ Nog later wordt door de burgers de Koninkrijksregering beschouwd als het orgaan dat de grondrechten waarborgt. Het besef van

---

¹¹ De geschiedenis herhaalde zich voor de vierde maal op de Nederlandse Antillen. Tijdens de slaventijd was een slaaf afhankelijk van zijn eigenaar voor alles, inclusief voeding en verzorging. Na de emancipatie bleef dit voor een groot gedeelte van de vrijen gelijk, omdat de structuur van de maatschappij weinig veranderde. Voor het andere gedeelte van de bevolking werd het een afhankelijkheid van de missie en de zending die zich over hen ontfermden en zorgden voor onderwijs, volkshuisvesting en gezondheidszorg. Bij de vestiging van de olieraffinaderijen op de eilanden en dientengevolge de urbanisatie die plaatsvond in het begin van de 20ste eeuw, was er sprake van een nieuwe situatie, waarbij wederom een groot gedeelte van de bevolking afhankelijk werd, nu van de oliemaatschappijen, die, met een zeer benevolent paternalisme, alle voorzieningen voor hun werknemers en gezinnen verzorgden.

¹² In de periode 1975 – 2000 alleen al heeft de ontwikkelingshulp aan de Antillen en Aruba meer dan € 2 miljard bedragen. Referentie: G. Oostindie & I. Klinkers, *Decolonising the Caribbean*, Amsterdam University Press 2003.

¹³ Het belang van die stabiliteit wordt geaccentueerd door de politieke ontwikkelingen in de nabuurlanden zoals in Venezuela, de gebeurtenissen in Cuba en het bestuur van Bishop in Grenada.

kleinschaligheid is dan tot velen doorgedrongen, mede door de globalisering in de wereld. Men wordt zich bewust van de noodzaak van goed bestuur en onafhankelijke rechtspraak in een klein gebied en dorpse omgeving.

Er is een groot verschil in gevoel tussen burgers en politici als het gaat om de beleving van de eenheid van de drie landen.

IV CONFLICTEN EN HUN LANGDURIGE NASLEEP

Twee conflicten die zich na de ondertekening van het Statuut voordeden tussen de Ministerraad van de Nederlandse Antillen en de Koninkrijksregering (in de ogen van zeer velen de Nederlandse regering) hebben grote invloed gehad op de houding van Nederland tegenover de Antillen.

De affaire Van der Meer (in 1955) ontstond, doordat de Gouverneur weigerde de benoeming van de advocaat mr. S.W. van der Meer tot Minister van Justitie te bekrachtigen zolang hij ook een advocatenpraktijk behield, dit ofschoon Van der Meer beloofd had zich te beperken in de uitoefening van die praktijk. De Gouverneur beschouwde dit als een belangenverstrengeling waarvoor gewaakt moest worden. Een voorstel van de Antilliaanse Ministerraad tot benoeming werd daarom door de Gouverneur tegengehouden. De Ministerraad stelde zich op het standpunt, dat in de nieuwe staatkundige constellatie met de beperkte bevoegdheden van de Gouverneur, deze geen andere keuze had dan aan de wens van de Ministerraad te voldoen en het Landsbesluit te bekrachtigen. De zaak werd hoog gespeeld. De kwestie werd aanhangig gemaakt bij de Koninkrijksregering in Den Haag en Minister-President Jonckheer reisde af naar Nederland om zijn standpunt te verdedigen. Om de ernst van zijn pleidooi te bekrachtigen verklaarde Jonckheer, dat de regering zou aftreden indien de Koninkrijksregering niet instemde met zijn verzoek. Het resultaat was dat de Koninkrijksregering door de knieën ging en een compromis aanvaardde waarbij mr. Van der Meer benoemd zou worden tot Minister van Justitie en hij gedurende een half jaar zijn advocatenpraktijk mocht blijven uitoefenen. Dit moment, dit compromis, markeert het begin van een scheefgroeïende relatie. Immers om pragmatische redenen werd een situatie gedoogd, die volgens de strikte normen in Nederland onaanvaardbaar was, of had moeten zijn.

Een tweede krachtmeting tussen de Gouverneur en de Ministerraad vormde de affaire 'De Wit' (1957). Tegen de journalist A. de Wit, die in de *Beurs- en Nieuwsberichten* artikelen schreef die de regering onwelgevallig waren, werd een bevel tot uitzetting uitgevaardigd. De Procureur-Generaal, Van Binsbergen, die belast was met de uitvoering van het bevel, weigerde deze opdracht uit te voeren omdat de argumentatie niet sterk genoeg was. Hij vond de opdracht tegen de regels van vrije meningsuiting en persvrijheid. De Gouverneur koos de zijde van de Procureur-Generaal. Het Kabinet gaf opdracht aan de Gouverneur, als hoofd van de Landsregering, te tekenen. Die legde de zaak voor aan de Koninkrijksregering die ditmaal de Gouverneur ondersteunde in zijn streven om de grondrechten te verdedigen. De zaak werd wederom door het Kabinet hoog gespeeld. De Koninkrijksregering besloot de zaak voor te leggen aan de Raad van State van het Koninkrijk. Speciaal voor de behandeling van dit dossier werd mr. Nicolaas (Cola) Debrot¹⁴ benoemd in de Raad van State als Staatsraad i.b.d. De Raad van State van het Koninkrijk gaf in zijn advies aan de Koninkrijksregering te kennen

---

¹⁴ Hij werd benoemd bij Koninklijk Besluit (KB) van 31 maart 1958 en ontheven op 20 juni 1958. Daarvoor en daarna was Debrot directeur van het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen. De benoeming van Debrot geschiedde op basis van artikel 4 van de Wet op de Raad van State en niet op basis van artikel 13 van het Statuut.

dat uitzetting van De Wit in strijd zou zijn met het fundamentele menselijke recht op vrijheid van meningsuiting en dat de Gouverneur terecht handelde. Er verscheen een minderheidsnota van mr. Debrot waarin juist het tegendeel werd geadviseerd.^{15 16}

Intussen had de Koninkrijksregering een modus gevonden om Van Binsbergen, die slechts een tijdelijke benoeming tot Procureur-Generaal had, over te plaatsen naar Nederland. Zijn opvolger, de Antilliaan mr. W.R. Boom, stemde wel in met uitvoering van het Kabinetbesluit. De meeste ministers van het Kabinet-Jonckheer beschouwden de houding van de Gouverneur als een aantasting van de autonomie. Twee ministers, die zich hadden verzet tegen het Kabinetbesluit, traden af. Er ontstond een politieke crisis waarbij de Staten werden ontbonden en nieuwe verkiezingen werden uitgeschreven.¹⁷¹⁸

Uit het voorgaande blijkt, dat de politieke elite zeer assertief omging met de ruimte die werd geboden door de nieuwe staatkundige relatie en dat zij er niet voor terugdeinsde om, desnoods grensverleggend, de toegeeflijkheid van Nederland te testen.

Beide affaires hebben een grote invloed gehad op de manier waarop de Koninkrijksregering sindsdien met de Antillen zou omgaan. Naar alle waarschijnlijkheid is hier de basis gelegd voor de conflictmijdende opstelling, met een neutrale zo niet afzijdige houding, waarbij gedoogd werd dat afspraken niet werden nagekomen. Bijvoorbeeld afwijking van het concordantiebeginsel¹⁹ (waarbij de drie landen overeenkwamen te bevorderen dat bepaalde delen van de wetgeving zo veel mogelijk met elkaar zouden overeenstemmen) werd toegestaan en men is aan de zijlijn blijven staan bij de, voor de gemeenschap nadelige, ontwikkelingen van de overheidsfinanciën.²⁰

Deze conflicten markeerden ook de grote verandering in de positie van de Gouverneur, die eertijds met bijna absolute macht over alle zaken in de kolonie besliste, maar nu het hoofd moest buigen voor de wensen van de democratisch gesteunde (gekozen???) Antilliaanse regering, zelfs in zaken, waarmee hij op basis van rechtstatelijke normen, niet kon instemmen.²¹

V HOE HEEFT HET STATUUT GEFUNCTIONEERD?

---

¹⁵ Het is opmerkelijk dat een jurist, die later Gouverneur zou worden en bovendien zelf schrijver was, het beginsel van de persvrijheid minder zwaar liet wegen dan een vermeende aantasting van de autonomie.

¹⁶ Er verscheen overigens ook een afzonderlijk advies van Staatsraad prof.dr. G.A. van Poelje hij pleitte voor een ruimere interpretatie waarbij met de heersende Antilliaanse opvattingen rekening zou worden gehouden.

¹⁷ De hele kwestie liep met een sisser af. Het probleem werd opgelost doordat families, gelieerd aan de politieke machthebbers van de Democratische Partij, de krant opkochten en zo het gewenste resultaat konden bereiken.

¹⁸ Zie ook Da Costa Gomez '*De Vrijheidsrechten van de Mens in de Nederlandse Antillen*', Van Kampen Amsterdam 1958 en artikelen in de Beurs en Nieuwsberichten. Zie bibliografie van Maritza Coomans '*Opdat wij niet vergeten*' E. Jesurun 1993.

¹⁹ Artikel 39 Statuut en artikel 98 Staatsregeling van de Nederlandse Antillen.

²⁰ De Nederlandse regering heeft in mei 1969 schoorvoetend, na aandrang van de Antilliaanse regering, ingestemd met het optreden van de mariniers om de rust op Curaçao te herstellen. Deze actie leidde mede tot politieke druk vanuit Nederland om bij de landen overzee onafhankelijkheid te bewerkstelligen.

²¹ Conflicten van een andere aard zijn die, waarbij de eilandgebieden in beroep gaan tegen besluiten van de landsregering. Hierbij wordt gebruik gemaakt van artikel 26 van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen (ERNA) en wordt nog steeds de Kroongeschillenregeling toegepast, zoals die voor Nederland in het verleden gold. De Raad van State van het Koninkrijk brengt in deze gevallen advies uit aan de Koninkrijksregering, die in het geschil beslist. Bij deze procedure is wederom de positie van de Gouverneur, in dit geval als vertegenwoordiger van het Koninkrijk, van groot belang. Ook bij een geschil tussen de landsregering van Aruba en de Gouverneur over de benoeming van een minister van de regering van Aruba is in 1998 deze procedure gevolgd.

Het Statuut zelf en de daarop gebaseerde reglementen hebben relatief weinig aanleiding gegeven tot conflicten. Wat betreft de autonomie en de bevoegdheden die daarmee samenhangen, kan men stellen, dat deze voor interne zaken zeker niet ontoereikend is geweest. Eerder zou men kunnen beweren, dat de ruimte die het Statuut biedt, zeker in de eerste helft van de 50 jaar die wij nu vieren, ruim voldoende was. Dit is niet geheel onbegrijpelijk als men beseft dat het Statuut in eerste instantie was ontworpen voor het veel grotere Nederlands-Indië. In retrospectief kan men stellen dat er op de Antillen onvoldoende expertise en bestuurscapaciteit aanwezig waren bij het ingaan van het tijdperk van het Statuut. Het ware wellicht beter geweest als een grondige voorbereiding op de autonome status had plaatsgevonden, zowel op het gebied van overheidsadministratie, -financiën en onderwijs als op het gebied van de vorming van een stabiele middenklasse en de planmatige ontwikkeling van de economie.

Ook de relaties van de eilanden onderling, zoals die beheerst worden door de ERNA, hadden beter kunnen functioneren, met aanzienlijk minder frustraties dan die er nu bestaan, indien de implementatie van deze eilandenregeling gepaard was gegaan met professionalisering van het bestuursapparaat.

De frustratie die wordt uitgesproken door bestuurders en bevolking over staatkundige structuren, lijkt dan ook vaker terug te voeren tot de invulling die gegeven is aan de mogelijkheden in het Statuut in plaats van het Statuut zelf. De vraag die men zich achteraf kan stellen is waarom de vele mogelijkheden die het Statuut, de Staatsregeling en de ERNA bieden, zo weinig zijn gebruikt. Dit geldt voor de relatie tussen de eilanden en de Landsregering en a fortiori voor de relatie met Nederland.

VI AANPAK ZONDER LANGE TERMIJN PLANNEN EN DOELEN

Het Statuut is een goed document dat regels bevat die uit de onderhandelingen tussen de landen zijn voortgekomen en als zodanig een goede basis vormen voor de vrijwillig aangegane relaties binnen het Koninkrijk. Het was oorspronkelijk ontworpen voor Nederlands-Indië, maar de principes konden ook op de West worden toegepast. Wat wel heeft ontbroken is een duidelijk geformuleerde visie op de ontwikkeling van het Koninkrijk.

Ook voor de Antillen zelf kan achteraf worden gesteld, dat een lange-termijn visie voor de ontwikkeling heeft ontbroken, zowel wat betreft staatkundige als sociaal-economische doelen. Ondanks pogingen daartoe en aanbevelingen, die door verschillende commissies zijn geïnitieerd,²² zijn er zelden op een planmatige manier lange-termijn doelen vastgesteld en nagestreefd. Dit had tot consequentie dat, ondanks de ontwikkelingshulp die door Nederland is verleend en die vele miljarden heeft bedragen, er geen samenhangende ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, economie, sociale structuur etc. hebben

---

²² Zo zijn te noemen de Meerjarenplannen (MJP), de rapporten van de Commissie Ontwikkeling Nederlandse Antillen, ingesteld door Minister-President Evertsz, de Gemengde Commissie van Hoetink/R.A. Römer 'Aanzet tot een integraal beleidskader voor de Nederlandse Antillen in de jaren tachtig', het Rapport Schuld of Toekomst van Jhr. Van Lennep, het Rapport van de Commissie Schulden Problematiek en dat van de Commissie Nationaal Herstelplan onder voorzitterschap van dr. E. Tromp. Bij het verschijnen van dit laatste rapport, geschreven in opdracht van de Minister-President van de regering mr. Suzy Römer, bestond er consensus in de gemeenschap dat de voorgestelde maatregelen genomen zouden moeten worden. Minister-President Römer heeft zelfs, om te verzekeren dat partijpolitieke overwegingen de uitvoering van het plan niet zouden verhinderen, haar eigen kabinet ten val gebracht om ruim baan te bieden voor een stabielere regering. Het is te betreuren, dat de externe hulp die toen nodig was om de gestelde doelen te bereiken, ondanks herhaald verzoek niet is geboden.

plaatsgevonden. Naar aanleiding van het rapport van de Commissie Financieringsmodaliteiten²³ is van de zijde van Nederland een beleidsnotitie opgesteld met het doel om, in plaats van ad hoc projectfinanciering, te komen tot integrale ontwikkelingshulp met een prioriteitsstelling van de sectoren waarin investeringen het meest noodzakelijk zijn. Dit proces komt nu toch op gang met de recente instelling van de Stichting Ontwikkeling Nederlandse Antillen (SONA) en de Antilliaanse Medefinanciering Organisatie (AMFO).

Overigens kan gesteld worden dat, ondanks het ontbreken van een gerichte strategie en plan, het welvaartspeil van de Nederlandse Antillen en Aruba steeds hoger zijn gebleven dan die van vele soevereine en niet-soevereine staten in het Caribisch gebied. Sommige van deze staten hebben echter een deel van hun achterstand ingelopen.²⁴

VII OPTIES EN VOORSTELLEN

Onderstaand wordt een aantal aanbevelingen gedaan die, zonder ingrijpende structurele veranderingen in het Statuut, op lange termijn wellicht noodzakelijk zijn, nu kunnen worden aangewend om meer gestalte te geven aan de Koninkrijksgedachte en saamhorigheid hetgeen zal leiden tot een beter functioneren van de relaties in het Koninkrijk.

1. Een Koninkrijkssecretariaat

Het ontbreekt in het Koninkrijk aan een orgaan, dat met inbreng en assistentie van de drie landen, beleidsvoornemens op Koninkrijksniveau formuleert en ondersteunt bij de uitvoering. Er is geen coördinatiepunt waartoe men zich kan richten.²⁵ Het zou verdienen als de gezamenlijkheid waar het Koninkrijk voor staat, kon worden belichaamd door een Secretariaat van het Koninkrijk. Geen uitgebreid departement maar een beperkte groep ‘wijze mensen’ die de rijksdelen vertegenwoordigt, met een minimale ondersteuning, die het aanspreekpunt vormt voor koninkrijkszaken. Deze groep zou moeten rapporteren aan de koninkrijksregering of aan een comité bestaande uit de Ministers-presidenten van de landen. Dit orgaan zou zich voornamelijk moeten bezighouden met de voorbereiding van het beleid en de strategie voor de Rijksdelen in de West. Bij deze taak moet het hoofdzakelijk gebruik kunnen maken van de overheidsapparaten in de verschillende landen. Dit heeft als voordeel dat deze organisatie zeer klein kan worden gehouden en dat de landen reeds in een vroeg stadium betrokken worden bij eventuele voorstellen en door deze betrokkenheid zich kunnen identificeren met het eventuele resultaat. Ofschoon het Britse ‘Commonwealth Secretariat’ in opzet hiermee overeenkomt, is de schaal uiteraard vele malen kleiner.

2. Maak beter gebruik van bestaande overleg mogelijkheden.

Het Statuut biedt een groot aantal mogelijkheden tot overleg die nog niet voldoende worden benut. In verschillende artikelen krijgen de Gevolmachtigde Minister en delegaties uit vertegenwoordigende lichamen van Aruba en de Nederlandse Antillen, de bevoegdheid om persoonlijk en ter plaatse in het wetgevingsproces bij de Staten-Generaal hun inbreng te

---

²³ In opdracht van Minister Voorhoeve in 1997. Dit leidde tot opheffing van KabNA en gaf uitgangspunten aan voor de beleidsnota.

²⁴ De Nederlandse Antillen zijn gezakt van de tweede naar de tiende plaats in de top 10 van het Caribisch gebied, terwijl Aruba de tweede plaats inneemt. Referentie: *‘Decolonising the Caribbean’* Oostindie en Klinkers, p. 154.

²⁵ Om met Mito Croes te spreken: “Je kunt geen brief naar het Koninkrijk sturen. Er is geen postbus van het Koninkrijk”. Mr. A.G. (Mito) Croes is onder andere Minister van Constitutionele Zaken geweest voor de Status Aparte van Aruba en daarna 8 jaar Gevolmachtigde Minister van Aruba in Den Haag tijdens de Kabinetten Eman. Ook het rapport Jesurun beveelt een ‘koninkrijksdienst’ aan, die deze taak zou kunnen vervullen.

hebben. Dit kan in de vorm van het doen van een voordracht tot een voorstel van Rijkswet (artikel 15, lid 3) of een schriftelijk verslag over een voorstel van Rijkswet van het vertegenwoordigend lichaam van het land waar die wet moet gaan gelden, aan de Staten-Generaal (artikel 16).

Artikel 17, lid 1, geeft aan de Gevolmachtigd Minister van het land waarin de Rijkswet zal gelden de bevoegdheid om de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel bij te wonen en daarbij “zodanige voorlichting aan de Kamers te verstrekken als hij gewenst oordeelt”. Ook lid 2 van dit artikel geeft een bijzondere bevoegdheid aan de vertegenwoordigende lichamen van de Nederlandse Antillen en van Aruba, door te bepalen dat een delegatie van deze lichamen gerechtigd is de mondelinge behandeling van een Rijkswet bij te wonen en daarbij voorlichting te geven aan de Kamers. Zowel de Gevolmachtigd Ministers als de bijzondere gedelegeerden zijn bevoegd bij de behandeling in de Tweede Kamer wijzigingen in het ontwerp voor te stellen (artikel 17, lid 4). Ook de artikelen 18 en 19 geven bijzondere bevoegdheden aan vertegenwoordigers van de rijksdelen overzee om hun stem te laten horen tijdens het tot stand komen van een Rijkswet.

Waar vertegenwoordigers van alle parlementen tijdens de tripartiete contactplan-bijeenkomsten telkens het onderwerp van democratisch deficit op de agenda plaatsen en dat uitvoerig doorspreken, zou men bijna verwachten dat de mogelijkheden, die de voorgaande artikelen bieden, volledig zouden zijn uitgeput. Dit is echter niet het geval. Er is en wordt uiterst spaarzaam van de mogelijkheden gebruik gemaakt.²⁶

3. Maak gebruik van de mogelijkheid om overeenkomsten aan te gaan en deze in Rijkswetten, algemene maatregelen van Rijksbestuur of protocollen neer te leggen (artikel 37 en 38)

De ontwerpers van het Statuut hadden blijkbaar grote verwachtingen van de mogelijkheden tot overleg die artikel 37 biedt, getuige de woorden: ”zullen zoveel mogelijk overleg plegen omtrent alle aangelegenheden, waarbij de belangen der landen of van twee hunner, betrokken zijn” (lid 1). In lid 2 van dit artikel is men nog veel specifieker door een achttal gebieden of onderwerpen te noemen die daarvoor in elk geval in aanmerking komen, zonder limitatief te zijn. De verwachting werd uitgesproken²⁷, dat zeer intensief gebruik zou worden gemaakt van overleg op deze specifieke gebieden en andere terreinen van overheidszorg: zoals de bevordering van de culturele sociale betrekkingen, de bevordering van doelmatige economische, financiële en monetaire betrekkingen, vraagstukken betreffende munt- en geldwezen, bank- en deviezenpolitiek, de bevordering van de economische weerbaarheid door onderlinge hulp en bijstand, de beroeps- en bedrijfsuitoefening van Nederlanders in de landen, aangelegenheden de luchtvaart betreffende, aangelegenheden de scheepvaart betreffende, samenwerking op het gebied van telegrafie, telefonie en radioverkeer.

De mogelijkheden die door deze artikelen worden geboden zijn weinig benut. Bij het intensiever gebruik van overleg over de genoemde sectoren, zou de interne band binnen het Koninkrijk en ook de gemeenschappelijkheid zich duidelijk hebben gemanifesteerd. De vraag moet gesteld worden of er een zekere afkeer bestond tot het genoemde overleg of dat er een natuurlijke aarzeling aanwezig was bij de betrokkenen. Ik heb de indruk dat het overleg tussen de Rijksdelen pas tot stand wanneer er een conflict is. Een duidelijke illustratie hiervan zijn de besprekingen over de luchtvaart. Dit onderwerp kwam pas op de agenda naar aanleiding van

²⁶ C.Borman, *Het Statuut voor het Koninkrijk* Deventer, 1998, p.125.

²⁷ W.H.van Helsdingen, *Het Statuut van het Koninkrijk*, SDU Den Haag, 1957, p. 461 e.v.

een conflict met de KLM over de rechten op de mid-atlantische route. Evenzo kan men het onderwerp criminele Antilliaanse jongeren of de drugshandel (bolletjesslikkers) noemen.²⁸

4. Gezamenlijk oplossingen zoeken

Voor de laatste twee decennia hoort men vaak dat het Statuut te star, inflexibel en verouderd zou zijn. Het lijkt mij dat men dan artikel 38 over het hoofd ziet. Dit artikel stelt in lid 1 uitdrukkelijk dat de landen onderlinge regelingen kunnen treffen. Met enige goede wil zou men op basis van dit artikel in goed overleg, zoals in de eerdergenoemde artikelen is aangegeven, kunnen komen tot geheel nieuwe afspraken en verhoudingen, die dan gecodificeerd kunnen worden zoals verder in artikel 38 is aangegeven.

Het lijkt mij dat er geen beperkingen hoeven te bestaan voor het ontwerpen en overeenkomen van nieuwe rijksregelingen, indien hieraan behoefte zou bestaan. Dit artikel immers biedt een ruime mogelijkheid tot het aangaan van nieuwe betrekkingen die in gezamenlijkheid overeengekomen kunnen worden. En gezamenlijkheid is tenslotte toch de basis en het uitgangspunt van het Statuut?

5. Initiatief uit de West

Wij kunnen heden constateren dat uit de West te weinig initiatief is ontplooid om in de verhouding met Nederland zaken voor elkaar te krijgen of om de dialoog naar behoren van de grond te tillen. Artikel 80 van de Staatsregeling van de Nederlandse Antillen respectievelijk artikel III, 22 van de Staatsregeling van Aruba biedt deze mogelijkheid. Aan de Nederlandse kant bestaan er geen staatsrechtelijke beletsels tegen zo'n initiatief. De Reglementen van Orde van de Eerste en de Tweede Kamer verzetten zich ook niet tegen uitnodigingen van delegaties uit de West, om in verschillende stadia van het wetgevingsproces in de Kamers deel te nemen. De inbreng van de Arubaanse en Antilliaanse parlementariërs tijdens discussies in de Tweede Kamer zou ter harte genomen kunnen worden en de naar voren gebrachte argumenten meegenomen in de beraadslagingen en eventuele besluiten.

Het interparlementair contactplan²⁹ zou hierdoor meer profiel en diepte kunnen krijgen en een bijdrage kunnen leveren aan de door sommigen van onze parlementariërs zo vurig gewenste compensatie van het 'democratisch deficit'. Een concrete materiële invulling van een enigszins theoretisch concept van een Koninkrijksparlament. Een dergelijk parlement op basis van proportionele vertegenwoordiging zou nauwelijks meer invloed kunnen uitoefenen gezien het geringe aantal stemmen, terwijl er voor Nederland weinig solide argumenten zijn om een grote disproportionaliteit ten gunste van de landen in de West voor te stellen.

---

²⁸ Volledigheid gebiedt om te vermelden, dat de bevordering van culturele en sociale betrekkingen tussen de landen in het verleden wel op de agenda heeft gestaan. Toen hebben de besprekingen zelfs geleid tot de oprichting van Sticusa (Stichting culturele samenwerking). Dit was in de beginperiode van het Statuut, toen ook Suriname nog meedeed. De letters S en A waren afkortingen voor Suriname en Antillen respectievelijk. Later stonden de letters voor samenwerking. Nog later werd, na een overgangsfase (OKSNA), de zaak opgeheven. Korte tijd heeft nog een uitwisseling van kunstenaars tussen de drie landen plaatsgevonden. Echter met de komst van de beleidsnota 'Toekomst in Samenwerking' in 1999 werd besloten dat dit geen prioritaire sector zou zijn en is er een punt gezet achter bevordering van de culturele betrekkingen tussen de landen.

²⁹ Een halfjaarlijkse vergadering van delegaties uit de drie parlementen met een gestructureerde agenda, telkens op een andere locatie in het Koninkrijk.

VIII GROTE VOORDELEN VAN EEN “ACTIEVE BAND” MET HET KONINKRIJK

1. Verankering van de rechtstatelijkheid

Bij het beschouwen van de relatie met Nederland wordt, aan beide zijden van de oceaan, te veel nadruk gelegd op ontwikkelingshulp in de vorm van financiering van projecten en technische bijstand, waarbij vaak expertise wordt gevraagd die noodzakelijk wordt geacht om (reguliere) overheidstaken uit te voeren. Voor sommige eilanden bestaat de Kapitaaldienst geheel uit ontwikkelingshulp van Nederland en gedeeltelijk ook van Europese fondsen.

Veel belangrijker nog dan deze hulp is echter het feit, dat de verbondenheid binnen het Koninkrijk voor de eilanden in de West, een verzekering is van de rechtsstatelijkheid. Artikel 43, lid 2 waarborgt de mensenrechten en vrijheden, rechtszekerheid en deugdelijkheid van het bestuur. En dit is geen overbodige luxe, gezien de geschiedenis van vele landen in het Caribisch gebied. Dictaturen hebben in sommige nabuurlanden tot diep in de 20ste eeuw voortbestaan, terwijl corruptie en oligarchische structuren nog steeds democratische ontwikkelingen in sommige nabuurlanden verhinderen. Dit is geen “ver van ons bed show” want het is niet lang geleden, in 1982, dat wij bij onze ex-partner in het Koninkrijk dergelijke situaties hebben gekend, die zelfs hebben geleid tot de dramatische en zeer betreurenswaardige decembermoorden in Suriname. Een gebeurtenis die door weinigen bevroed kon worden nadat, met zoveel festiviteiten, de onafhankelijkheid werd gevierd in 1975.

Maar wij hoeven niet eens zo ver te kijken om vast te stellen, dat zelfs binnen de Nederlandse Antillen zich recentelijk situaties hebben voorgedaan, waarbij aanvallen werden gedaan op de rechterlijke macht. Ook zijn er pogingen ondernomen om het werk van het Openbaar Ministerie te frustreren. Bovendien zou in een vorig regeerakkoord sprake zijn van mogelijke sancties tegen Officieren van Justitie.

Het is van levensbelang voor onze eilanden met kleinschalige gemeenschappen en met een zeer grote kwetsbaarheid voor interne en externe factoren, dat de democratische grondrechten en vrijheden verankerd worden in een overeenkomst met een partner die, ingebed in een substantieel en hecht groter verband, in staat is de waarborg van die grondrechten en vrijheden te verzekeren. Het is dan ook van groot belang, dat aansluiting wordt gezocht bij landen waar de democratische tradities zich zo sterk mogelijk hebben ontwikkeld in plaats van te lonken naar sommige regionale buurlanden, die zelf nog aan het begin van dit proces staan. Het is daarom, en niet persé uit economische overwegingen, dat verdieping van de relatie met Nederland en ook met de Europese Unie op langere termijn, een noodzakelijke keuze zou moeten zijn. Het is in het voordeel van de Arubaan en de Antilliaan dat hij, te allen tijde in de toekomst, de garantie kan hebben van onafhankelijke rechtspraak door bekwame functionarissen en er op kan rekenen dat de principes van goed bestuur in zijn land worden toegepast. Dat is veel belangrijker dan mogelijke economische korte-termijnsuccesjes.

2. Oriëntatie op Europa en de Verenigde Staten

Het referentiekader van de bevolking van de Nederlandse Antillen en Aruba is niet het Caribisch gebied, maar veeleer Europa, wegens de staatkundige en historische verbondenheid, terwijl men op de Verenigde Staten is gericht vanwege de handel en het toerisme. Het feit dat er een grote affiniteit met de cultuur van het Caribisch gebied en Latijns-Amerika bestaat, leidt geenszins tot acceptatie van het maatschappelijk voorzieningsniveau van deze landen of hun interpretatie van de beginselen van democratie en mensenrechten.

Het Statuut, indien goed gehanteerd door de partners, geeft de landen een unieke relatie in vele opzichten. Het is een bestendiging van een historische verbondenheid, maar tegelijkertijd een vehikel dat de bevolking van de Antillen en Aruba een referentiekader en ambitieniveau verschaft, gelijk aan de Europese standaarden. Het is bijna vanzelfsprekend, dat de bevolking een maatschappelijk voorzieningenniveau verlangt en verwacht dat gelijk is aan het Europese. De ligging van de eilanden en de associatie met de Latijns-Amerikaanse belevingswereld is in deze niet bepalend. Er is geen sprake van dat men zich wat het onderwijs, de medische verzorging of sociale verzekeringen betreft zou willen conformeren aan het niveau van de meeste Caribische staten. Een bevestiging van deze stelling vindt men in de aanwezigheid in Nederland, permanent of tijdelijk, van meer dan 100.000 Antillianen. Hier genieten zij van het Europees voorzieningenniveau dat, vanwege de economische situatie op de Antillen, op dit moment, hopelijk tijdelijk, niet kan worden verschaft. Het is pijnlijk om dit te moeten constateren. Toch moet dit een signaal zijn voor degenen, die zich als fervente voorstanders uitspreken voor een lange termijn en diepere verbondenheid met het Caribische. Leeft bij hen wel het besef van de behoefte die bij een groot gedeelte van ons volk leeft om zich te verzekeren tegen de risico's die de kleinschaligheid van ons land meebrengt? De kwetsbaarheid van kleine eilanden en bevolkingen als de onze tegenover externe factoren, maar ook natuurrampen, maken het noodzakelijk om verankerd te zijn in een groter blok.

Aruba en de Nederlandse Antillen hebben echter ook wat te bieden. Hun geografische ligging en hun kennis en affiniteit voor zowel Caribische als Zuid-Amerikaanse cultuur hebben in het verleden reeds bewezen een pluspunt te kunnen zijn voor onder andere handelsbetrekkingen vanuit Europa. Toegegeven dat in een digitale wereld dit voordeel opnieuw moet worden ingevuld.

IX CONCLUSIES

Onze autonomie is niet het gevolg geweest van een vrijheidsstrijd. De dekolonisatie is eerder ingegeven door de tijdgeest. De gewone Antilliaanse burgers waren nauwelijks betrokken bij dit proces. Het algemeen kiesrecht werd in 1949 ingevoerd, te midden van twijfels over deze stap. De verwachtingen die bij de bevolking zijn gewekt zijn slechts ten dele vervuld, ondanks de rationeel gezien solide staatkundige structuur met veel flexibiliteit en mogelijkheden voor samenwerking en innovatie in een periode van redelijke welvaart.

Een ontnuchterende realiteit is de aanwezigheid in Nederland van een groot aantal Antillianen die ondanks de grote veranderingen in leefklimaat en sociale beleving bij hun overstap, er voor gekozen heeft zich hier te vestigen.³⁰ Anderzijds hebben de Antilliaanse politici met succes de autonomie van de eilanden verdedigd en voor zichzelf veel ruimte op kunnen eisen bij het onafhankelijk behartigen van interne aangelegenheden. Er hebben zich relatief weinig grote conflicten voorgedaan in de relatie tussen de Koninkrijksregering en de West. Men zou dan ook kunnen concluderen dat, zeker op papier, de dekolonisatieprocessen aardig zijn verlopen. Toch hangt er in de discussies over het Statuut een sfeer van malaise en is er vraag naar structurele veranderingen. Het debat schijnt zich te concentreren rond structuren en modellen, met minder aandacht voor het welzijn en de welvaart van het volk.

De mogelijkheden van het Statuut zijn eigenlijk nooit goed benut. Dit document is te veel beschouwd als een afbakening van competenties. Het bindend element dat geboden werd, is veronachtzaamd, omdat er eerder juridisering van de verhouding werd betracht, dan toepassing van de saamhorigheid en binding in het Koninkrijk. De politici die vonden dat zij

---

³⁰ Een criterium voor succes is de vrijwillige terugkeer van een groot gedeelte van deze Antillianen naar hun geboorteland.

verder moesten ‘vechten’, eigenlijk een voortzetting van de onderhandelingen van de Ronde Tafel Conferenties, bejegenden met een voortdurende achterdocht vooral de Nederlandse partner. Vanuit Nederland was het vertrouwen ook niet altijd aanwezig. Er ontstond een houding ten opzichte van het Statuut waarbij het vooral ging, elkaar duidelijk te maken wat niet kon, een voortdurende bewaking van de “autonomie”.

Het Statuut is in principe een goede basis voor ontwikkeling van de relaties binnen het Koninkrijk. Het biedt veel ruimte voor overleg en voor het ontwikkelen van nieuwe initiatieven die oplossingen kunnen bieden voor eventuele problemen in de relatie tussen de landen. Het is hierbij wel van belang, dat wordt uitgegaan van een constructieve houding ten opzichte van elkaar. Het is de interpretatie die al dan niet aan het Statuut wordt gegeven en niet de regelgeving zoals geformuleerd, die aanleiding zou kunnen geven tot frustratie en onbegrip aan beide zijden van de Oceaan.

Er is een noodzaak tot formulering van een visie over de lange termijn ontwikkeling van het Koninkrijk. Evenzo is het noodzakelijk, dat er voor elk van de eilanden in de West een visie wordt ontwikkeld en daarop volgend plannen worden ontwikkeld met duidelijk geformuleerde doelen. Het Koninkrijk moet meer profiel krijgen. Een bijdrage daartoe zou geleverd kunnen worden door een instelling van een Secretariaat van het Koninkrijk, dat zich in gezamenlijkheid buigt over de problematiek van de verschillende landen.

Met de juiste instelling en een constructieve houding tegenover elkaar en met ‘de wil elkander bij te staan’, kunnen wij het Koninkrijk laten bloeien en tegenover de inwoners van de landen de beloften van welzijn en welvaart die indertijd zijn gedaan, eindelijk waarmaken.

GRW/hvb
03.12.04

*Dit artikel is gepubliceerd in het **Gedenkboek 50 jaar Statuut – Een Koninkrijksbundel** – en met toestemming van de uitgever op deze website geplaatst.*